

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ГІМНАЗІЯХ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Антоніна Данко,

науковий співробітник відділу економіки та управління

загальною середньою освітою

Інституту педагогіки НАПН України

Аспірантка Інституту педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-9551-4327>

antoninadanko@gmail.com

Дослідження присвячене розгляду особливостей допрофільної підготовки здобувачів освіти в гімназіях у дистанційному форматі в умовах трансформаційних процесів в освіті. У роботі розглядаються питання доступності ресурсів, впливу психологічного стану учнів на якість навчання, напрями допрофільного навчання. Важливо вивчати, як ці особливості впливають на якість освіти та розвиток учнів в умовах війни, а також розробляти ефективні стратегії для підтримки освітнього процесу. Результати дослідження можуть сприяти розробці адаптивних педагогічних підходів для забезпечення якісної освіти під час непередбачуваних умов воєнного конфлікту й дистанційного навчання.

Ключові слова: гімназія, дистанційне навчання, допрофільна освіта, здобувач освіти.

Постановка проблеми. У сучасному світі, який характеризується постійними змінами та непередбачуваністю, освітній процес також стикається з новими викликами й обмеженнями. Період війни та екстремальних ситуацій ставить перед системою освіти складні завдання, зокрема, у забезпеченні якісної підготовки здобувачів освіти. Гімназії, як заклади, що спеціалізуються на допрофільній підготовці учнів, є особливо чутливими до впливу воєнного періоду й переходу до дистанційного формату навчання. Проте, незважаючи на ці труднощі, важливо зрозуміти, яким чином такі умови впливають на навчання та розвиток учнів, і як можна оптимізувати навчальний процес під час таких викликів за допомогою підвищення психологічної стійкості здобувачів освіти.

Паралельно із якісно новим підходом до формування різнорівневої системи освітніх закладів, актуальності набуває і проблема освітньої діяльності в дистанційному форматі, яка викликана жорстокими умовами сьогодення через збройне втручання ро-

сії на територію України. Допрофільна підготовка здобувачів освіти вимагає впровадження нових прийомів та підходів, які дозволять учням розвиватись в тому напрямі, який для них є бажаним і провідним.

Аналіз останніх досліджень. Проблема трансформації освіти, при впровадженні системи різномірневої підготовки здобувачів освіти в окремих навчальних закладах, розглядається багатьма науковцями, серед яких: І. Удовиченко, Л. Гаєвська, Є. Суліма, І. Гавриленко, О. Скідін, М. Лукашевич, Н. Тарапатова, Г. Колін, Г. Макбурні, П. Скотт, Д. Деланті.

Проблему організації дистанційного навчання в закладах середньої освіти описують: Д. Белл, П. Друкер, М. Кастельс, М. Маклюен, Е. Тоффлер, Р. Кроуфорд, а особливості впровадження аспектів цифровізації освіти при дистанційному навчанні досліджували як закордонні, так і українські науковці, зокрема: О. Данильян, О. Дзьобань, О. Висоцька, В. Биков, В. Горовий, В. Кремень та інші.

Проблема допрофільної підготовки була розглянута О. Дауктовим, Л. Липовою, О. Моріним, А. Самодриним, О. Онаць, О. Топузовим, С. Трубачевою та іншими, але одночасне питання допрофільної підготовки здобувачів освіти в дистанційному форматі в середніх закладах освіти ще мало досліджене, саме тому метою статті є розгляд особливостей допрофільної підготовки здобувачів освіти в гімназіях у дистанційному форматі у період війни.

Основний виклад матеріалу. Як відомо, організація освітньої діяльності в закладах середньої освіти здійснюється відповідно до Положення про дистанційне навчання (наказ Міністерства освіти і науки України № 466 від 25.04.2013), відповідно до якого дистанційне навчання – це «...індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі...» (Положення, 2020).

Дистанційний формат вимагає ряду адаптаційних змін, які мають сприяти збереженню здоров'я здобувача освіти й регулювання його рівня навантаження під час навчальної діяльності. Освітній процес передбачає залучення учнів до синхронних – у реальному часі та асинхронних – у будь-який зручний для здобувача освіти час навчальних занять. Враховується, відповідно до санітарних вимог, і тривалість уроку, яка визначається віковими особливостями дитини. Більшою мірою, дистанційний формат навчання передбачає пряму взаємодію всіх учасників навчально-виховного процесу в реальному часі, але із різних місць із використанням інформаційно-цифрових технологій і лише третина навчального матеріалу може надаватись на самостійне опрацювання.

Оскільки основне профільне навчання здобувача освіти відбувається у старшій школі, саме тому, після здійснення освітньої реформи, профільна підготовка пропонується у ліцєях, вступ до яких відбувається на основі конкурсного відбору, то допрофільна підготовка відіграє вирішальну роль у виборі профілю навчання.

Профільне навчання можна охарактеризувати як диференційовану форму навчання, яка передбачає занурення у окремий профіль: філологічний, математичний, природничий, історичний тощо. Головним завданням профільного навчання є якісна

підготовка майбутнього випускника загальноосвітнього навчального закладу до ЗНО з тих навчальних дисциплін, які він визначає як ключові у майбутній професії. Мета профільного навчання: забезпечити поглиблене вивчення окремих навчальних дисциплін, залежно від профілю, та підготувати майбутнього випускника до його фахового зростання під час навчання в закладі вищої освіти та в майбутній професійній діяльності (Кремень, 2010).

Вибір майбутньої професії і власного професійного шляху, значною мірою, впливає на долю людини. Залежно від того, наскільки правильний вибір людина зробила, вона може певною мірою реалізувати себе та бути задоволеною власним життям. Вибору професії передує відповідна фахова підготовка, і для того, щоб обрати правильний фах та полегшити процес здобуття фахової освіти, у закладах середньої освіти здобувачам освіти пропонується допрофільна, у середній школі, та профільна, у старшій школі, освіта, яка передбачає оволодіння окремим профілем із поглибленням знань у окремій галузі. Вибору учнем профілю навчання у старшій школі передує відповідна фахова підготовка, і для того, щоб обрати правильний фах і полегшити процес здобуття фахової освіти, у закладах середньої освіти здобувачам освіти пропонується допрофільна, у базовій середній школі, та профільна, у старшій школі, освіта, яка передбачає оволодіння окремим профілем із поглибленням знань у окремій галузі.

Усе це необхідно враховувати під час проведення допрофільної підготовки, зважаючи на те, що воєнні дії впливають на емоційну стабільність здобувачів освіти, підвищують рівень тривожності, стають причиною шкільної неуспішності, знижують здатність до концентрації уваги та засвоєння навчального матеріалу. Розуміння та підтримка емоційного благополуччя учнів стають критичними аспектами для успішного навчання.

Варто зважати на те, що дистанційне навчання під час воєнного періоду також може привести до відчуття соціальної ізоляції учнів, знижує інтерес до навчання, впливає на стан тривожності учнів, який може виникати на різних ступенях школи, особливо у першому, п'ятому, восьмому, десятому класах тощо. Це ускладнює реалізацію принципів педагогіки партнерства, вимагає докладання додаткових зусиль у роботі вчителів і учнів, інших учасників освітнього процесу, заважає досягненню загальної мети, участі у покращенні навколишнього життя, у реалізації планів і задумів, об'єднанню та партнерській взаємодії у навчанні та спільній діяльності (Онаць, Данко, 2022).

Під час здійснення допрофільної підготовки важливо забезпечити доступ до психологічної підтримки й консультування для учнів. Це може передбачати онлайн-сесії з психологами, релаксаційні вправи і добре організовані паузи під час навчання, адже перехід до дистанційного навчання потребує від учнів адаптації до нових технологій, методів і режиму навчання. Через це деякі учні можуть мати труднощі з саморегуляцією, організацією часу на виконання завдань без прямого нагляду вчителя. Загалом, розуміння психологічних особливостей учнів у таких умовах є важливим для допрофільної підготовки, створення ефективної підтримки й покращення якості навчання у дистанційному форматі.

Хоча основна допрофільна підготовка проводиться у 8–9 класах, важливо розпочинати таку роботу значно раніше, ставитись до дітей змалечку як до особистостей,

зважаючи на їхні вподобання, допомагати реалізовувати потенціал. Це формує психологічно стійку особистість, здатну протистояти нестабільності навчального процесу. За таких умов, заклад освіти продовжить розвиток саме тих якостей, які можуть у майбутньому стати професійними обравши правильний напрямок у навчанні.

Управління процесом навчання і підготовкою до майбутнього самовизначення, передбачає формування у здобувачів освіти гімназії позитивного ставлення до учіння, мотивації до активної пізнавальної діяльності, самопізнання, самовиховання. Цьому сприяють ключові компетентності й наскрізні навички: уміння вчитися, пізнавати життя, партнерство, комунікація, спілкування, самостійність, уміння висловлювати і відстоювати власну думку тощо, – які необхідно формувати з раннього дитинства, перших днів навчання у школі, бо не можна виховати лідерів, креативних особистостей з дітей, які нічого не вирішували і думка яких нічого не варта (Онаць, 2019).

Допрофільна підготовка, як відомо, повинна мати такі складові: діагностування, поглиблене вивчення предметів, факультативи та курси, електронні профорієнтатори, кабінети профорієнтації тощо – таких форм і методів дуже багато, адже без ефективної роботи у базовій школі підготовка учнів до здобуття профільної освіти не буде успішною (Онаць, 2021, Трубочева, 2010).

Л. Липова також виділяє такі чотири основні напрями допрофільної підготовки: 1) професійну діагностику учнів; 2) професійно-консультаційну роботу; 3) роботу з батьками; 4) підготовку до вибору профілю в процесі навчання. Перші три пункти стосуються переважно роботи психолога і класних керівників, останній – вчителів-предметників (Липова, 2008, с. 32–37).

Визначаючи основні форми діяльності допрофільної підготовки у 8–9 класах, яка здійснюється в гімназіях, О. Топузов вважає, що закономірно можна виділити такі основні напрями роботи:

- допрофільну діагностику із використанням окремих психодіагностичних методик, які виявляють задатки та схильності дитини;
- профконсультаційну діяльність, яка ґрунтується на партнерській взаємодії із фаховими навчальними закладами, що залучають учасників освітнього процесу до екскурсій, відкритих заходів та проводять профорієнтаційну роботу;
- взаємодію з батьками, яка ґрунтується на просвітницькій та інформаційній діяльності;
- підготовку до вибору профілю в процесі подальшої освітньої діяльності (Топузов, 2021).

Ю. Люлькова стверджує, що допрофільна підготовка – «це система педагогічної, психолого-педагогічної, інформаційної та організаційної діяльності, яка допомагає здобувачам базової середньої освіти в обранні ними профільних напрямів майбутнього навчання та широкій сфері подальшої професійної діяльності (у тому числі стосовно вибору профілю та конкретного місця навчання в ліцеї або інших шляхів продовження освіти). Авторка вказує також на певні особливості основних компонентів допрофільної підготовки, підкреслюючи роль елективних предметних і орієнтаційних курсів, інформаційної роботи й профільної орієнтації, а також, що дуже важливо, «різні орга-

нізаційні моделі допрофільної підготовки (на базі окремої школи або на базі муніципальної, регіональної освітньої мережі)» (Люлькова, 2021, с.33).

Погоджуємося із визначенням головних завдань допрофільної підготовки, окреслених С. Трубачевою, яка вважає, що головні завдання допрофільної підготовки – це «розвиток широкого спектра пізнавальних і професійних інтересів, освітніх компетенцій, які забезпечують успішність у майбутній професійній діяльності; виявлення інтересів, нахилів і здібностей учнів; формування практичного досвіду в різних сферах пізнавальної та професійної діяльності, орієнтованого на вибір профілю навчання у старшій школі; надання психолого-педагогічної допомоги при придбанні учнями уявлень про життєві, соціальні цінності, у тому числі пов'язаних із професійним становленням» (Трубачева, 2010).

Тобто, допрофільна освіта впроваджується у 8–9 класах, тоді, коли здобувач не просто відвідує освітній заклад для набуття базових знань, а коли він знає, які з освітніх дисциплін є для нього пріоритетними, які йому даються краще, а які не викликають у нього жодної зацікавленості.

Л. Липова підкреслює, що допрофільна підготовка спрямована на те, щоб спонукати дітей на здійснення свідомого вибору під час навчання у старшій школі та задля подальшої якісної профільної підготовки (Липова, 2008).

Важливим є створення освітнього середовища, яке сприятиме подальшому профільному самовизначенню, ґрунтується на засадах освітнього партнерства, педагогіки партнерської взаємодії із врахуванням її психологічної основи, принципах послідовності, наступності, системності, прогностичності та інших, що реалізується комплексно. До такої взаємодії залучені не лише класний керівник і здобувачі освіти, а й учителі-предметники, психолог, соціальний педагог, педагог-організатор й увесь педагогічний колектив гімназії загалом, профорієнтатор, служби зайнятості та представники інших громадських установ. Зрозуміло, що така робота, у традиційних умовах, є якісно організованою, але в умовах дистанційного навчання, яке є нині єдиною безпечною формою освітньої діяльності для здобувачів освіти загальноосвітніх навчальних закладів, цей вид діяльності зазнав суттєвих змін.

Відповідно до Концепції профільної та допрофільної підготовки здобувачів освіти в Україні, допрофільна підготовка має реалізовуватись із використанням традиційних форм навчальної діяльності, зокрема: конкурси, змагання, гуртки, секції, науково-практичні конференції, дослідницька діяльність тощо. Використання цих методів та прийомів спрямоване на розвиток природних задатків та здібностей дитини, що сприяють визначенню її профільного спрямування.

Кожен із запропонованих напрямів реалізації механізму допрофільної підготовки здобувачів освіти має свою специфіку, при чому, у реаліях сьогодення і в умовах дистанційного навчання, вона має свої нюанси.

Допрофільна діагностика, в аспекті дистанційного навчання, вимагає використання таких прийомів, які дозволять уникнути перевантаження дитини й забезпечать засвоєння нею необхідної інформації. У гімназіях, для проведення діагностичних досліджень з виявлення професійної схильності здобувача освіти пропонується проведення опиту-

вання, тестування в асинхронному режимі із використанням таких освітніх платформ як Google class, На урок, Teams, АІС Я-психолог та інших.

Підкреслюємо, що запропоноване тестування має бути короткотривалим і ефективним із моментальною обробкою й представленням результатів діагностичного опитування, у протилежному випадку здобувач освіти просто втрачає зацікавленість у запропонованому тестуванні. Важливо також враховувати, що отримані результати можуть піддавати сумніву, саме тому має пропонуватись не один, а кілька варіантів діагностичних методик.

З точки зору психології, враховуючи вікові особливості дітей середнього шкільного віку, відмічаємо, що діагностичні методики не мають бути об'ємними, натовість, мають бути простими і зрозумілими, а відповіді мають бути конкретними, а не двозначними. Так, для діагностування допрофільної схильності учнів 8–9 класів доцільне використання діагностичних методик А. Климова, Дж. Холланда, Л. Йовайши та інших.

Нижче представлено результати профорієнтаційних досліджень в Ліцеї №49 міста Києва, проведених серед учнів 8–10 класів. Для первинного дослідження нахилів та професійних інтересів учнів 8-х класів була використана методика «Карта інтересів» А. Голомштока. Отримані результати свідчать про те, що інтереси та уподобання учнів доволі різноманітні. Але існують сфери, які викликають високу зацікавленість. Так, наприклад, сфера автотранспорту зацікавила 36% учнів (усі хлопці). Що ж стосується сфери комп'ютерної техніки, то їй надали перевагу 32% учнів, серед яких 27% хлопців та 5% дівчат. Також серед учнів популярності набула сфера музики, її обрали 27% дівчат та 14% хлопців. Галузі знань пов'язані з математикою, фізикою, хімією, літературою, біологією, екологією, економікою та сільським господарством не користуються високою популярністю та інтересами серед 8-класників. Це підтверджується також рівнем цікавості учнів до предметів, що пов'язані з цими сферами. Так, наприклад рівень цікавості до математики, хімії, фізики (згідно опитувань) у 8-му класі дуже низький. Це спричинено, на мою думку, нерозумінням цих навчальних предметів та відсутністю мотивації до їх опанування (поясненням де ці знання можна використовувати). До таких предметів, як біологія та література більшість учнів ставляться нейтрально. Те, що заплановано вивчити за програмою з цих предметів, не викликає інтересу чи захоплення, а навпаки спонукає до пасивності. Щодо біології, то учнів цікавлять лише ті теми, які безпосередньо їх стосуються, наприклад, обговорення впливу шкідливих звичок на організм людини, здорового харчування, спорту, екології тощо, а глибокі проблеми науки цієї сфери не викликають пізнавального інтересу. Водночас, 27% учнів цікавляться мистецтвом: 9% – хлопців, 18% – дівчат; 23% учениць проявляють свій інтерес до психології (читають багато літератури на цю тему, слухають подкасти, переглядають спеціальні телепередачі, дуже прихильні до самопізнання за допомогою тестових методик). Таким учням цікаві анкетування на визначення самооцінки, рівня толерантності, особистісної чи ситуативної тривожності та багато іншого. Дітям подобається досліджувати себе, міркувати про причини певної поведінки чи вчинків людей. 23% учнів цікавляться спортом: 18% – хлопців, 5% – дівчат.

Захоплення спортом доволі позитивно впливає на свідомість людини, її самопочуття та інтереси. Суттєві відмінності бачимо у сфері комп'ютерної техніки, їй надають перевагу 37% учнів, серед яких 32% – хлопців, 5% – дівчат. Багато учнів бачать своє майбутнє пов'язують з роботою за комп'ютером та створенням нових технологій, продуктів. Учні, яких цікавить музика, – 41%, з них 14% – хлопців та 27% – дівчат. Це підтверджується тим, що багато з них володіють грою на музичних інструментах, закінчили музичну школу або ж мають задум створити свою вокально-інструментальну групу, займаються різними видами танців, беруть участь у конкурсах і свого життя не уявляють без музики. Такий великий інтерес до музики та пісень робить доречним її використання в терапевтичних цілях, оскільки музика має здатність заспокоювати. Але про психологічні аспекти допрофільного навчання поговоримо трохи нижче.

Автотранспорт, авіатранспорт, будівництво, конструювання користуються популярністю в основному серед хлопців, цю сферу обрало 36% учнів. Це зацікавлення спонукає учнів до пізнавальної діяльності: опрацювання наукової літератури, що подає цікаву та обґрунтовану інформацію про конструювання; перегляду кінофільмів, у яких показано можливості удосконалення властивостей автомобілів; перегляд телепередач, які дають можливість дізнатись про останні досягнення у сфері автотранспорту. Цей інтерес не зупиняється лише на теоретичному пізнанні, а й проявляється у практичному застосуванні: учні навчаються керувати автомобілем, вивчають конструкцію автомобіля; займаються додатково проєктуванням на спеціальних заняттях; розвивають свої навички у сфері IT-технологій, адже розуміють, що саме ці навички будуть корисними їм у майбутньому. Загалом, можна сказати, що сучасна молодь не буде витрачати час та сили на те, що вважає непотрібним, до чого немає цікавості, натомість учні готові вивчати цікаві та нові предмети, змінювати світ на краще.

Серед учнів 9-х класів було проведено методичку визначення професійних нахилів за допомогою диференційно-діагностичного опитувальника Є. Климова, згідно з яким професії поділяють на 5 типів: людина-людина, людина-природа, людина-техніка, людина-художній образ, людина-знакова система. Названі типи не можуть бути суворо обмежені, приймаються до уваги лише переважаючі ознаки, властиві кожному з цих типів. Як бачимо 65% учнів обрали творчість, 31% – схиляються до роботи зі знаками (це переважно сфера IT-технологій, бухгалтерія, створення та управління проєктами пов'язаними програмуванням та ін.), 4% – прагнуть працювати у сфері, де є тісний контакт з іншими людьми. Результати опитування показали, що 65% учнів належать до групи професії «людина-художній образ». Саме в цій сфері об'єктами праці є люди, групи, колективи. На 2-му місці «людина-знакова система» – 31% учнів обрали цю сферу. Порівнюючи ці результати з аналогічними в учнів 10-х класів можна сказати, що найвищий відсоток (у 9-му класі (40%), в 10-му класі (77%)) обрали професії, пов'язані з мистецтвом та роботою зі знаками. Рівень сформованості профорієнтаційних нахилів здобувачів освіти 9–10 класів такі:

- високий рівень – 54% учнів;
- середній рівень – 38% учнів;
- низький рівень – 8% учнів.

Підсумовуючи результати дослідження можемо зазначити, що чим старші учні, тим більша їх кількість краще уявляє свою професію і те, чим вони бажають займатися в майбутньому.

Після завершення етапів діагностичного дослідження, розпочинається робота з допрофільної підготовки здобувача освіти, яка передбачає залучення до наукових конференцій, профільних консультацій, поглибленого вивчення окремих дисциплін на факультативних курсах, залучення до профорієнтаційних заходів, активної взаємодії із соціальними й громадськими організаціями, які проводять роботу в цьому аспекті.

Якісно організований у дистанційному форматі освітній процес дозволяє залучати здобувачів освіти до консультацій, гурткової роботи відповідно до визначеного розкладу; залучення профільних закладів освіти й громадських організацій вимагає не лише ретельного підходу до даного питання, а й використання прийомів педагогіки партнерської взаємодії, освітнього партнерства (Онаць, Данко, 2022).

О. Топузов, визначаючи сутність освітнього партнерства, справедливо відзначає, що це складна мережа взаємозв'язків між освітніми, управлінськими, економічними, правовими й соціальними організаціям, яка ґрунтується на добровільній взаємодії учасників освітнього процесу з юридичними або фізичними особами задля створення оптимальних умов освітньої діяльності та досягнення спільної мети у високоякісній підготовці майбутнього випускника середнього закладу освіти (Топузов, 2021).

Одним із найбільш позитивних прикладів застосування прийомів освітнього партнерства є проведення профорієнтаційної роботи закладами фахової освіти. Так, представники технікумів, профільних ліцеїв і вищих закладів освіти долучаються до профорієнтаційної роботи. У дистанційному форматі ці зустрічі організуються доволі просто, узгоджується час зустрічі й формується відповідне посилання, але при проведенні даних зустрічей виникає потреба в тому, щоб зацікавити здобувача освіти нею, саме тому ці зустрічі мають бути живими, із можливістю ставити представнику фахового освітнього закладу запитання, на які він буде готовий надати відповіді, зокрема, зазначати, які навчальні дисципліни є провідними при здобутті того або іншого освітнього профілю, що і стане основою допрофільної підготовки здобувача освіти. Зустрічі проводяться в режимі реального часу, але вони мають бути короткими, не більше 20 хвилин, змістовними та простими, на рівні, який є доступним дитині 12–14 років.

При організації профорієнтаційних зустрічей із закладами фахової освіти вже на цьому етапі варто долучати представників вищих закладів освіти, адже підліток-здобувач освіти має реально оцінювати свій рівень готовності до освітньої діяльності, яка може бути спрямована або на підготовку до навчання у фаховому ліцеї чи технікумі, а бо ж бути орієнтованою на вступ до профільного ліцею, де буде проведено якісну профільну підготовку на рівні, який дозволить здобувачу освіти якісно скласти ЗНО і вступити до бажаного вищого закладу освіти.

Доволі часто, при виборі майбутнього фаху, здобувачі освіти піддаються наслідуванню й повторюють чийсь приклад, тому доцільно долучати до профорієнтаційної роботи представників соціальних й громадських організацій, які можуть активізувати поклики й бажання дитини. Такі профорієнтаційні заходи можуть бути проведені у

формі екскурсій, під час яких, обов'язково, має бути супроводжуюча особа, яка зможе орієнтувати дітей й давати відповіді на їх питання. Так само, як і при долученні до профорієнтаційної роботи закладів фахової освіти, взаємодія із соціальним та громадськими організаціями ґрунтується на засадах добровільної взаємодії, тобто на засадах освітнього партнерства, педагогіки партнерської взаємодії.

Наслідування у виборі професії доволі часто пов'язано із успішністю в окремій фаховій галузі одного із членів родини здобувача освіти, тому, враховуючи такий аспект, до профорієнтаційної роботи варто долучати і батьків, і родичів загалом. Закономірно, що подібна взаємодія теж буде ґрунтуватись на засадах педагогіки партнерства.

Залучення батьків може відбуватись або за рахунок активної взаємодії класного керівника здобувача освіти, як представника гімназії, з батьками або індивідуально, або за умови підготовки й проведення тематичних виховних заходів. Проведення відповідних виховних заходів або тематичних класних годин, сприятиме закріпленню доброзичливих стосунків між усіма учасниками освітнього процесу. Такі тематичні заходи і зустрічі дозволять дитині розповісти про високі досягнення своїх батьків, або інших родичів, чий приклад вони хотіли б наслідувати. У випадку, якщо дитина не має бажаного прикладу для наслідування, батьки можуть бути в ролі наставників й консультантів, що дозволить дитині краще зрозуміти переваги та недоліки окремої професії, зробити правильний вибір у допрофільній і профільній підготовці, що стане запорукою майбутнього успіху.

Ще одним напрямом допрофільної підготовки здобувачів освіти можна вважати творчу діяльність, яка пропонується під час вивчення окремих навчальних дисциплін. Так, творчі проекти, додаткові завдання із базових дисциплін та долучення учасників освітнього процесу до профільних тижнів, зокрема: тижня природничих наук, тижня математичних наук, гуманітарних наук тощо – дозволяє здобувачеві освіти краще зрозуміти свою схильність до наук і зацікавленість навчальними дисциплінами. Якщо ж здобувач освіти не до кінця визначився із бажаним фахом, або має сумніви, учитель-предметник може запропонувати йому участь в інтелектуальних змаганнях, таких, як предметні олімпіади, конкурси наукових досліджень або творчі конкурси на знання мови або інших. Участь у такого роду інтелектуальних змаганнях допомагає здобувачу освіти краще усвідомити складність обраної ним дисципліни й зможе зрозуміти чи бажає він розвиватись у даному спрямуванні.

Дистанційний формат навчання на творчу діяльність здобувача освіти практично не впливає, зокрема на рівень знань, але водночас він має можливість долучатись до величезної кількості конкурсів, змагань, олімпіад не залишаючи власної оселі, просто використовуючи власний гаджет та інтернет.

Висновок. Допрофільна підготовка здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти реалізується як в очному, так і дистанційному форматах. Дистанційний формат ґрунтується на використанні традиційних прийомів і методів, але, разом із тим, використовуються ці методи із залученням цифрових технологій, що є обов'язковою складовою в дистанційному навчанні. Це збільшує ресурсні можливості здобувача освіти через доступність інформації й можливість залучення до навчально-виховних

профорієнтаційних заходів або предметних змагань, конференцій без потреби залишати власну оселю, що в умовах війни гарантує кращу безпеку, ніж відвідування місць із великим скупченням людей.

Якісна допрофільна робота педагогічного колективу гімназії допомагає сучасному учню не лише бути інформованим, а й дає можливість зробити правильний вибір напряму допрофільної підготовки та полегшить подальший вступ до ліцеїв і закладів вищої освіти, а потім обрати правильну професію і самореалізуватися в особистому й професійному житті. Плануємо у подальшому провести подібне дослідження в експериментальних закладах відділу економіки та управління ЗСО Інституту педагогіки НАПН України, а також порівняти результативність допрофільної підготовки у 8–9 класах і відповідністю вибору профілів навчання у 10 класах ліцеїв. Ці та інші питання потребують розгляду в підручнику для керівника.

Використані джерела

- Допрофільна підготовка учнів у сучасній гімназії: стан, проблеми, перспективи. (2021). Збірник тез Всеукраїнського науково-практичного семінару. Київ: Педагогічна думка. https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/Zbirnyk_tez_seminaru.pdf
- Кремень, В. (2010) Профільне навчання: шлях до ефективної реалізації. Освіта України, 3–4, 4.
- Крупеніна, Н. (2018). Трансформація освіти: тенденції, перспективи. World Science, 4(32), Vol.7.
- Липова, Л.(2008) Теорія і практика здійснення профільного навчання в середній загальноосвітній школі. Директор школи, ліцею, гімназії, 5, 32–37.
- Люлькова, Ю. М. (2021). Особливості організації допрофільної підготовки учнів на базі гімназійної освіти. Допрофільна підготовка учнів у сучасній гімназії: стан, проблеми, перспективи: збірник тез Всеукраїнського науково-практичного семінару (с. 33). Київ: Педагогічна думка. https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/Zbirnyk_tez_seminaru.pdf
- Ляшенко, О.І. та ін. (Ред.). (2024). Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації. Київ: Освіта. https://lib.iitta.gov.ua/740085/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9C%D0%A1_v5.pdf
- Онаць, О. М., Данко, А. Ю. (2022). Психологічні аспекти педагогіки партнерської взаємодії в закладах освіти у підручнику для керівника. Проблеми сучасного підручника, 9, 172–184. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-172-184>
- Онаць, О. М. (2021). Організація інноваційного освітньо-розвивального середовища для профільного навчання. Допрофільна підготовка учнів у сучасній гімназії: стан, проблеми, перспективи: збірник тез Всеукраїнського науково-практичного семінару (с.41-47). Київ: Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/search/simple?q>
- Положення про дистанційне навчання (2020). Міністерство освіти і науки України. Редакція від 08.09.2020. http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/
- Топузов, О.М. (2021а). Освітнє партнерство в системі загальної середньої освіти: теорія і методологія: монографія. Київ: Інститут педагогіки, Педагогічна думка. <https://doi.org/10.32405/978-966-603-2-2021-160>.
- Топузов, О.М. (2021b). Освітнє партнерство закладу загальної середньої освіти як чинник успішної організації системи допрофільної підготовки і профільного навчання учнів. Допрофільна

підготовка учнів у сучасній гімназії: стан, проблеми, перспективи: збірник тез Всеукраїнського науково-практичного семінару (с. 7–11). https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/Zbirnyk_tez_seminaru.pdf.

Трубачева, С.Е. (2010). Шляхи профільного самовизначення учнів в основній школі. У Профільне навчання: Нормативно-правові й теоретико-методичні засади (с. 53–159). Тернопіль: Мандрівець.

References

- Doprofilna pidhotovka uchniv u suchasni himnazii: stan, problemy, perspektyvy. (2021). Zbirnyk tez Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru. Kyiv: Pedahohichna dumka. https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/Zbirnyk_tez_seminaru.pdf (in Ukrainian).
- Kremen, V. (2010) Profylnoe navchannia: shliakh do efektyvnoi realizatsii. *Osvita Ukrainy*, 3–4, 4. (in Ukrainian).
- Krupenina, N. (2018). Transformatsiia osvity: tendentsii, perspektyvy. *World Science*, 4 (32), Vol.7. (in Ukrainian).
- Lypova, L.(2008) Teoriia i praktyka zdiisnennia profilnogo navchannia v seredni zahalnoosvitni shkoli. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii*, 5, 32–37. (in Ukrainian).
- Liulkova, Yu. M. (2021). Osoblyvosti orhanizatsii doprofilnoi pidhotovky uchniv na bazi himnaziinoi osvity. *Doprofilna pidhotovka uchniv u suchasni himnazii: stan, problemy, perspektyvy: zbirnyk tez Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru* (s. 33). Kyiv: Pedahohichna dumka. https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/Zbirnyk_tez_seminaru.pdf (in Ukrainian).
- Liashenko, O.I. ta in. (Red.). (2024). *Profilna serednia osvita: vyklyky i shliakhy realizatsii*. Kyiv: Osvita. https://lib.iitta.gov.ua/740085/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9C%D0%A1_v5.pdf (in Ukrainian).
- Onats, O. M., Danko, A. Yu. (2022). Psykholohichni aspekty pedahohiky partnerskoi vzaiedodii v zakladakh osvity u pidruchnyku dlia kerivnyka. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 9, 172–184. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-172-184> (in Ukrainian).
- Onats, O. M. (2021). Orhanizatsiia innovatsiinoho osvitno-rozvyvalnoho seredovyscha dlia profilnogo navchannia. *Doprofilna pidhotovka uchniv u suchasni himnazii: stan, problemy, perspektyvy: zbirnyk tez Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru* (s. 41-47). Kyiv: Pedahohichna dumka. <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/search/simple?q> (in Ukrainian).
- Polozhennia pro dystantsiine navchannia (2020). Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Redaktsiia vid 08.09.2020. http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/ (in Ukrainian).
- Topuzov, O.M. (2021a). *Osvitnie partnerstvo v systemi zahalnoi serednoi osvity: teoriia i metodolohiia: monohrafiia*. Kyiv: Instytut pedahohiky, Pedahohichna dumka. <https://doi.org/10.32405/978-966-603-2-2021-160>. (in Ukrainian).
- Topuzov, O.M. (2021b). *Osvitnie partnerstvo zakladu zahalnoi serednoi osvity yak chynnyk uspishnoi orhanizatsii systemy doprofilnoi pidhotovky i profilnogo navchannia uchniv. Doprofilna pidhotovka uchniv u suchasni himnazii: stan, problemy, perspektyvy: zbirnyk tez Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru* (s. 7–11). https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/Zbirnyk_tez_seminaru.pdf. (in Ukrainian).
- Trubacheva, S.E. (2010). *Shliakhy profilnogo samovyznachennia uchniv v osnovni shkoli. U Profilne navchannia: Normatyvno-pravovi y teoretyko-metodychni zasady* (s. 153–159). Ternopil: Mandrivets. (in Ukrainian).

Antonina Danko, Researcher at the Department of Economics and Management of General Secondary Education of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, postgraduate student of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

PECULIARITIES OF ORGANIZING PRE-PROFILE TRAINING OF STUDENTS IN GYMNASIUMS IN A DISTANCE FORMAT IN THE CONTEXT OF TRANSFORMATION PROCESSES

This study is devoted to the peculiarities of pre-profile training of students in gymnasiums in a distance format in the context of transformational processes in education during the war. The paper addresses the issues of resource availability, the impact of the psychological state of students on the quality of education, and the areas of pre-profile training. It is important to study how these features affect the quality of education and the development of students in wartime, as well as to develop effective strategies to support the learning process. The results of the study can contribute to the development of adaptive pedagogical approaches to ensure quality education in the unpredictable conditions of military conflict and distance learning.

Keywords: gymnasium, distance learning, pre-profile education, student.